

Nr 107

Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen med redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1971; given Stockholms slott den 7 juni 1972.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden, till riksdagen överlämna redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1971.

GUSTAF ADOLF

KRISTER WICKMAN

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 7 juni 1972.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, NILSSON, GEIJER, MYRDAL, MOBERG, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Ministern för utrikes ärendena anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *redogörelse till riksdagen för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1971* och anför.

I resolution 319 (1966) om förbindelserna med de nationella parlamenten uppmanar Europarådets rådgivande församling regeringarna att årligen lägga fram en rapport om verksamheten i Europarådets ministerkommitté inför sina parlament. Kungl. Maj:t har lämnat riksdagen sådana redogörelser för åren 1967—1970 (skr. 1968: 23, skr. 1969: 27, skr. 1970: 39, skr. 1971: 119). En redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1971 har utarbetats inom utrikesdepartementet i samråd med övriga berörda departement och torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

Jag vill i detta sammanhang göra några allmänna kommentarer om europarådsarbetet.

Omfattningen och inriktningen av det mellanstatliga samarbete som äger rum inom Europarådets ram har utförligt berörts vid anmälan av föregående redogörelser. Under det gångna året har inga väsentliga ändringar skett i dessa avseenden. Verksamheten har snarast visat en tendens att tilltaga och bl. a. har en serie nya konventioner på de rättsliga och sociala områdena färdigställts. Den kraftiga expansionen av budgeten, som under åren 1969—1971 ökade med nära 40 procent, har emellertid föranlett ministerkommitténs ställföreträdare att ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om en effektivisering och rationalisering av organisationens arbetsformer. Därvid har konstaterats att det nya system för uppgörandet av arbetsprogrammet, som infördes under år 1970, i stort sett medfört avsedda resultat. Det ger således en god överblick över verksamhetens omfattning och ökar möjligheterna till prioritering och fortlöpande omprövning av frågan hur de personella och finansiella resurserna bäst kan utnyttjas. Metodiken avses skola förbättras ytterli-

gare vid utarbetandet av programmet för de närmaste åren. På sikt hoppas man komma fram till ett system för kvantifiering av de olika aktiviteterna, som ger regeringarna dels klara besked om kostnaderna för genomförda projekt, dels ett fullständigt underlag för bedömning av såväl kostnaderna som personalbehovet i fråga om föreslagna nya aktiviteter. Parallellt härmed studeras möjligheterna att planera och programmera rådets budget, som för närvarande görs upp för ett år i sänder. Som ett led i rationaliseringssträvandena har därjämte uppdragits åt en grupp regeringsexperter att utföra en fullständig översyn av sekretariatets organisation och arbetsformer. Gruppen väntas inom kort överlämna sin rapport till ministerkommittén.

Denna aktion i syfte att effektivisera och koncentrera verksamheten är att se som en förberedelse för den omprövning av Europarådets roll och uppgifter som aktualiseras av den förestående utvidgningen av de europeiska gemenskaperna. Dessa frågor har ingående diskuterats i såväl rådgivande församlingen som ministerkommittén och var därjämte ämne för ett kollokvium med representanter för församlingen och ministerkommittén i anslutning till den senares möte i december 1971. Jag vill här gärna framhålla att det i ministerkommittén råder enighet om att Europarådet är ett effektivt och flexibelt instrument för samarbete mellan regeringarna, och att det även i framtiden kommer att behövas vid sidan om övriga organisationer, som är verksamma på det europeiska planet. Däremot har kommittén ännu inte funnit tiden mogen för en mera detaljerad genomgång av de sakuppgifter som bör reserveras för rådet.

Från svensk sida har i debatten framhållits att medlemsstaternas regeringar givetvis måste noga överväga vilka internationella organ som är mest lämpade att handlägga särskilda samarbetsuppgifter inom en trängre eller vidare geografisk ram. Därvid bör man hålla i minnet att Europarådet alltsedan sin tillkomst år 1949 intagit en förgrundsplats i de europeiska samarbetssträvandena efter kriget. Ingen torde kunna bestrida att rådet i allmänhet och dess församling i synnerhet ofta tjänat som inspirationskälla för dem som eftersträvat mera långtgående och förpliktande former av samarbete. Samtidigt har det byggt ut ett nät av överenskommelser och konventioner, som gett stadga åt de europeiska folkens strävan att komma närmare varandra.

Det är ofrånkomligt att varje diskussion om Europarådets framtida uppgifter måste bli tämligen spekulativ, eftersom vi ännu inte känner alla faktorer som kan komma att påverka organisationens roll. Det är således ännu inte helt klart vilka stater som kommer att ingå som medlemmar i en utvidgad gemensam marknad. Under alla förhållanden får man emellertid räkna med att rådgivande församlingens hittills betydelsefulla roll i debatten om en marknadsutvidgning kommer att ändra karaktär. Så länge Europarådet omfattar en större krets av stater än en ut-

vidgad europeisk gemenskap kommer det dock att finnas behov av ett forum för diskussioner om relationerna mellan de demokratiska staterna i Västeuropa. Såväl församlingen som ministerkommittén kommer härvidlag allt framgent att ha en viktig uppgift att fylla.

En annan osäkerhetsfaktor gäller de framtida formerna för öst-västligt samarbete. Om en konferens om säkerhet och samarbete i Europa kommer till stånd, måste man överväga vilka institutioner som skall befatta sig med olika frågor på konferensens dagordning. Detta kan få betydelse för Europarådets verksamhet exempelvis på det kulturella området. Vidare har rådet sedan länge sökt fylla en uppgift också när det gäller kontakter med öststaterna i samarbetsfrågor av övervägande teknisk karaktär. Man måste emellertid räkna med att rådets ideologiska förankring kommer att sätta bestämda gränser för en eventuell medverkan vid uppföljningen av de vid konferensen behandlade samarbetsfrågorna. Det kan vidare inte uteslutas att verksamheter som för närvarande bedrivs i rådet kommer att överflyttas på andra organ i strävan att nå lösningar av alleuropeiskt intresse. I debatten har emellanåt framförts förslag om en radikal utvidgning av rådets medlemskrets att omfatta alla stater som geografiskt räknas till Europa. Detta skulle emellertid förutsätta att rådets grundläggande principer uppges. Så länge man håller fast vid demokrati och respekt för mänskliga rättigheter som villkor för medlemskap, måste man acceptera en fortsatt begränsning av medlemskretsen. Det bör framhållas att en sådan begränsning inte innebär enbart nackdelar. Inte minst samarbetet på expertnivå inom Europarådet har gett många bevis för värdet av överläggningar, där deltagarna har särskilda förutsättningar att förstå varandra genom att de kommer från någorlunda likasinnade stater. Parlamentarikerna i församlingen har liknande erfarenheter. De kan visserligen också ha behov av kontakter med parlament som inte bygger på demokratisk grund, men medvetandet om att vara folkrepresentanter som utsetts i fria val ger dem självfallet en speciell känsla av gemenskap.

Som jag tidigare nämnt har under diskussionerna i ministerkommittén tämligen entydigt framgått att medlemsstaternas regeringar anser att ett Europaråd grundat på den nuvarande stadgans principer också i fortsättningen har viktiga funktioner att fylla. Däremot har kommittén ännu inte tagit ställning till arbetsfördelningen mellan rådet och andra europeiska organisationer. Vissa accentförskjutningar, eventuellt också inskränkningar i rådets verksamhet, måste man sannolikt emotse. I de flesta fall bör det dock vara möjligt att nå enighet om att Europarådet är bäst ägnat att handlägga frågor av intresse för alla demokratiska stater i Europa. Det är i nuvarande skede ett uppenbart svenskt intresse att verka härför.

Trots den osäkerhet som kan sägas råda om Europarådets specifika roll och uppgifter i framtiden har dess verksamhet på senare år tenderat

att öka, särskilt på det praktiskt-tekniska planet. Ställföreträdarkommitténs uppgifter har därigenom blivit alltmer omfattande, dess sessioner allt längre och tätare återkommande. I samband med att ordförandeposten i ministerkommittén/ställföreträdarkommittén i maj 1971 övergick på Sverige, befanns det angeläget att tills vidare stationera det svenska ombudet hos Europarådet i Strasbourg. I enlighet med riksdagens önskan är formerna för representationen vid Europarådet föremål för övervägande, och beslut om dess framtida utformning kommer att fattas när tillräcklig erfarenhet vunnits av den nuvarande ordningen. Jag vill här framhålla att fjolårets beslut att stationera det svenska ombudet i Strasbourg — där Schweiz och Österrike sedan länge har fasta representationer — på många håll i medlemskretsen har uppfattats som en markering av en ökad vilja från svensk sida att slå vakt om Europarådets ställning i det europeiska samarbetet.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t delger riksdagen den inom utrikesdepartementet upprättade redogörelsen för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1971.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas skrivelse av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

*Bilaga***Redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1971****I. Ministerkommittémöten**

Ministerkommittén har sammanträtt två gånger under år 1971 — den 7 maj i Strasbourg och den 16 december i Paris.

1. Det 48:e ministermötet i Strasbourg

Den svenska delegationen leddes av statsrådet Carl *Lidbom*. I delegationen ingick även Sveriges ständiga ombud hos Europarådet, ambassadör Arne Fältheim, utrikesrådet Wilhelm Wachtmeister, rättschefen i justitiedepartementet Ulf Nordenson samt biträdande ombudet hos Europarådet, departementssekreteraren Hans Olwaeus.

Dagordningen för mötet, som leddes av Norges utrikesminister Andreas *Cappelen*, innefattade ett traditionellt utbyte av synpunkter på det europeiska integrationsarbetets politiska aspekter och Europarådets förbindelser med utomstående stater. Vidare antogs en deklARATION om högtidlighållande av Europadagen och diskuterades ett förslag att upprätta en europeisk fond för stöd åt internationellt ungdomsarbete.

Vid mötets slut övergick ordförandeskapet i ministerkommittén på Sveriges utrikesminister.

a) Deklaration om Europadagen

Europadagen instiftades år 1964 av ministerkommittén. I resolution (64)16 uppmanades medlemsstaternas regeringar att verka för att dagen högtidlighölls på lämpligt sätt om möjligt den 5 maj, årsdagen av Europarådets tillkomst år 1949. Inför den väntade utvidgningen av de europeiska gemenskaperna föreslog under våren 1971 ordföranden i den europeiska kommunkonferensen att ministerkommittén skulle ge sitt stöd åt de strävanden att aktivera firandet av Europadagen som gjort sig märkbara på flera håll. Framställningen föranledde ministerkommittén att anta en deklARATION, vari bl. a. uttalas att Europadagen är avsedd att ge Europas folk och regeringar tillfälle att betyga sin hängivenhet åt den europeiska enhetstanken. Ministerkommittén förklarar sig besluten att verka för att firandet av dagen skall väcka allt större gensvar och att samarbeta för att förverkliga det enhetsverk som påbörjades för 22 år sedan.

b) Europeisk ungdomsfond

Initiativet till att inom Europarådets ram skapa en mellanstatlig fond för stöd åt internationellt ungdomsarbete togs 1968/1969 av den tyska förbundsregeringen. En särskild arbetsgrupp under Europarådets kulturstyrelse utarbetade ett förslag till stadga för en sådan fond. Om

detta förslag, som även remitterades för yttrande till de europeiska internationella ungdomsorganisationerna, uppstod emellertid grundläggande meningsskiljaktigheter inom kulturstyrelsen, som i slutet av år 1970 såg sig nödsakad att hänskjuta frågan till ministerkommitténs avgörande. Ministrarnas ställföreträdare sökte under våren 1971 förgävas överbrygga motsättningarna mellan de stater, som önskade ge fonden en nära anknytning till Europarådet och se den finansierad genom obligatoriska bidrag från medlemsländerna, och dem som önskade upprätta en fristående fond, finansierad genom frivilliga bidrag. I detta läge begärde den norska delegationen att frågan skulle uppföras på dagordningen för det 48:e ministermötet. Efter en omfattande debatt, vari fjorton ministrar deltog med genomgående positiva inlägg, godkände kommittén ett sammanfattande uttalande av ordföranden *Cappelen*, vari underströks att frågan om upprättandet av en europeisk ungdomsfond var angelägen och borde ges hög prioritet. Ministrarnas ställföreträdare fick i uppdrag att skyndsamt behandla ärendet med sikte på att förbereda det så att ministrarna kunde fatta ett principbeslut om fondens upprättande vid följande möte i december. Statsrådet *Lidbom* betonade i ett inlägg bl. a. vikten av att det fortsatta förberedelsearbetet bedrevs med största skyndsamhet och uttalade den svenska regeringens helhjärtade stöd för projektets genomförande.

c) Den europeiska integrationsfrågans politiska aspekter

Ordförandena i de europeiska gemenskapernas ministerråd och EFTA:s råd öppnade diskussionen med redogörelser för verksamheten inom respektive organisation.

Under den följande debatten framhöll statsrådet *Lidbom* att det vilade ett tungt politiskt ansvar på de europeiska staterna. Deras fredliga samverkan var av stor betydelse för ekonomisk och social utveckling och framåtskridande på det kulturella området långt utanför Europas gränser. Från svensk sida stödde man aktivt varje ansträngning att minska spänningen mellan Öst och Väst. Man var medveten om att medlemmarna i de europeiska gemenskaperna hade samma mål och uppfattade sin samverkan som ett av medlen för att uppnå ett reellt närmande till länderna i Östeuropa. Herr *Lidbom* lämnade därefter en redogörelse för de s. k. utredande samtalen, vilka kort dessförinnan ägt rum i Bryssel, och betonade Sveriges önskan att uppnå ett nära, omfattande och varaktigt samarbete med gemenskaperna. Han framhöll vikten av att en överenskommelse borde stå i överensstämmelse med GATT:s regler och att den inom EFTA uppnådda frihandeln inte begränsades. Varje överenskommelse måste ge utrymme för en vidareutveckling av det nordiska samarbetet. Under dessa förutsättningar var den svenska regeringen beredd att sluta ett avtal som ålade den förpliktelser på en rad specifika områden.

I detta sammanhang kan nämnas att statsrådet *Lidbom*, i egenskap av ställföreträdare för utrikesministern som övertagit ordförandeskapet i ministerkommittén, den 11 maj föredrog kommitténs verksamhetsberättelse inför Europarådets rådgivande församling. Herr *Lidbom* begagnade tillfället för att lämna församlingen en ingående redogörelse för den svenska regeringens avsikter och önskemål vid de förestående förhandlingarna med de europeiska gemenskaperna.

I anslutning till integrationsdebatten diskuterade ministrarna även

möjligheterna att uppnå en bättre samordning mellan de olika internationella organisationer, som är verksamma på det europeiska planet. Särskilt betonades behovet av fortsatta ansträngningar för att undvika onödigt dubbelarbete.

d) Förbindelserna med utomstående stater — Rekommendation 638

Generalsekretären *Tončić-Sorinj* redogjorde inledningsvis för utvecklingen av Europarådets förbindelser med vissa utomstående stater. Han erinrade om att Finland nyligen anslutit sig till den europeiska kulturkonventionen och därmed börjat medverka i kulturstyrelsens arbete. Från jugoslavisk och spansk sida kunde noteras ett växande intresse för medverkan på det tekniska planet. Även från de östeuropeiska staternas sida hade kommit ett ökande antal framställningar om upplysningar rörande Europarådets verksamhet. Flera utomeuropeiska stater hade också på olika sätt visat ett starkt intresse för närmare kontakter med rådet. Detta var särskilt påtagligt i Canada, men även i Libanon och Tunisien förelåg önskemål om visst samarbete.

Under den följande diskussionen redogjorde flertalet ministrar för sina regeringars bilaterala förbindelser med de östeuropeiska länderna. Utförliga redovisningar lämnades bl. a. från fransk, brittisk och västtysk sida.

Statsrådet *Lidbom* underströk att man inte fick ge upp inför de svårigheter och besvärligheter som emellanåt uppstod i öst-västförbindelserna. Öststaterna borde uppmuntras att ta en mera aktiv del i Europarådets verksamhet på de vetenskapliga, tekniska och kulturella områdena. Det var uppenbart att endast en fortlöpande dialog kunde skapa ett klimat av ömsesidig förståelse. Den svenska regeringen var positivt inställd till sammankallandet av en konferens om säkerhet och samarbete i Europa, under förutsättning av att den förbereddes omsorgsfullt och att alla berörda länder deltog i förberedelsearbetet från början.

Flera ministrar berörde rådgivande församlingens rekommendation 638 om öst-västförbindelserna. Ministerkommittén överlämnade åt ställföreträdarna att på grundval av dagens diskussioner utarbeta ett svar till församlingen.

2 Det 49:e ministermötet i Paris

Ordförande vid mötet var utrikesminister *Krister Wickman*. I den svenska delegationen ingick kabinetssekreteraren *Ole Jödahl*, ambassadör *Sverker Åström*, Sveriges ständiga ombud hos Europarådet, ambassadör *Arne Fältheim*, utrikesrådet *Wilhelm Wachtmeister* och biträdande ombudet hos Europarådet, departementssekreteraren *Hans Olwaeus*.

På dagordningen stod frågor rörande europeiskt samarbete och integration, upprättande av en europeisk ungdomsfond samt förbindelserna med utomstående stater. En del av dagen ägnades åt förberedelser inför det årliga *kollokvium* med representanter för rådgivande församlingen, som ägde rum den 17 december. Härvid diskuterades det europeiska samarbetets struktur i ljuset av den förestående utvidgningen av de europeiska gemenskaperna och eventuella återverkningar på Europarådets verksamhet av den planerade konferensen om säkerhet och samarbete i Europa. I ett längre anförande orienterade utrikes-

minister Wickman därvid församlingens representanter om den svenska regeringens synpunkter på Europarådets roll i det framtida europeiska samarbetet.

a) Den europeiska integrationsfrågans politiska aspekter

Utrikesminister *Wickman* framhöll inledningsvis att detta traditionella ämne hade fått en förnyad aktualitet och betydelse i ljuset av Storbritanniens förestående inträde i de europeiska gemenskaperna och utsikterna för att en europeisk säkerhetskonferens skulle komma till stånd.

Sedan representanter för ordförandena i gemenskapernas och EFTA:s råd redogjort för utvecklingen inom respektive organisation, uttryckte en rad talare förhoppningen att de förestående förhandlingarna med övriga kandidatländer snabbt skulle kunna avslutas. De schweiziska och österrikiska utrikesministrarna framhöll vikten av att de neutrala staterna erbjöds avtal som tillät dem att aktivt delta i det europeiska ekonomiska integrationsarbetet. Utrikesminister *Wickman* underströk att även de länder som inte ansökt om medlemskap hade en betydelsefull roll att spela i ett integrerat Europa och måste ges möjlighet att delta vid behandlingen av europeiska angelägenheter. Med sin vida medlemskrets borde Europarådets ministerkommitté i framtiden kunna erbjuda ett viktigt forum för sammanträffanden mellan gemenskapsmedlemmar och de utanför gemenskaperna stående staterna.

I detta sammanhang kan nämnas att utrikesminister *Wickman* den 6 oktober 1971 hade tillfälle att lämna den rådgivande församlingen en redovisning för den svenska europapolitiken i samband med att han i egenskap av ordförande i ministerkommittén lade fram dess verksamhetsberättelse. Efter en analys av den senaste tidens utveckling på den europeiska scenen framhöll herr Wickman bl. a. att den svenska regeringen efter förmåga sökte överbrygga klyftan mellan Öst och Väst i Europa. Den stödde de pågående avspänningssträvandena och avsåg att aktivt delta i den föreslagna säkerhetskonferensen.

Efter en mångårig period av marknadssplittring hade den ekonomiska integrationsprocessen i Västeuropa tagit ny fart. Rätt utformad borde en ny västeuropeisk stormarknad bidra till en expansion av den internationella handeln. Gemenskapernas mandat för förhandlingarna med de s. k. icke-kandidatländerna (Finland, Island, Portugal, Schweiz, Sverige och Österrike) höll på att utformas. I detta skede var det viktigt att tillse att de betydelsefulla fördelar som vunnits under tjugo år av strävanden att avskaffa handelshinder icke gick förlorade. Uttalanden från gemenskapernas råd om att inga nya hinder skulle resas för handeln i Europa hade därför också av den svenska regeringen hälsats som ett uttryck för politiskt ansvar och insikt i de krav som den moderna industriella utvecklingen ställde. Herr Wickman erinrade om att också rådgivande församlingen vid flera tillfällen uttalat att man måste finna lösningar som uteslöt att en gång avskaffade hinder för den inomeuropeiska handeln återupprättades. Dessa ståndpunktstaganden utgjorde ett viktigt stöd för alla dem som ägnade sina krafter åt att motverka en splittring av den europeiska marknaden.

Efter att ha erinrat om att de grundläggande principerna för den svenska neutralitetspolitiken hade stöd av en enhällig demokratisk opinion inom landet, framhöll herr Wickman att de neutrala staternas utri-

kespolitik utgjorde viktiga element i det politiska mönstret i Europa. Uppfattningen att dessa staters politik bidrog till lugn och stabilitet var allmän både i Väst- och Östeuropa. Ingen regering i Europa önskade att de neutrala staterna skulle ändra sin politik. Deras avsikt var att fullfölja denna politik och de hade anledning att räkna med stöd från Europas övriga stater för genomförande av denna uppgift.

De neutrala staterna hade anslutit sig till den viktiga målsättningen att skapa en handel fri från konstlade hinder och hade konkret arbetat med det målet i sikte. Det var därför med beklagande man måste konstatera att det i gemenskapernas medlemsländer fanns intressen som med nationellt protektionistiska argument verkade i motsatt riktning och som — om de finge framgång — skulle äventyra målsättningen om fri handel i Västeuropa.

De neutrala länderna hade med frihandel som bas olika önskemål för samarbetet i övrigt med gemenskaperna. Den svenska regeringen hade för sin del förklarat sig beredd att ta på sig bestämda förpliktelser i syfte att åstadkomma likartade konkurrensvillkor och att undvika störningar i handeln. Både i ett europeiskt och i ett internationellt perspektiv borde det vara självklart att demokratiska och neutrala staters önskan om samarbete i Västeuropa tillgodosågs på ett sådant sätt att de positivt kunde bidra till den ekonomiska utvecklingen i ett fredens Europa. Det var därför angeläget att dessa länders klart manifesterade vilja till samarbete möttes av ett positivt gensvar från gemenskapernas sida så att man nådde lösningar som låg i alla parterns intresse.

Herr Wickman berörde även de aktuella amerikanska handelsbalanssvårigheterna och den internationella valutakrisen. Han framhöll bl. a. att frestelserna att tillgripa protektionistiska lösningar alltid var stora, när den europeiska konjunkturen visade tecken på försvagning. Sådana åtgärder medförde allvarliga risker för en bromsverkan på den ekonomiska expansionen med svåra återverkningar på sysselsättningen och den sociala utvecklingen även utanför Europa och särskilt för de underutvecklade länderna. Men situationen innehöll också möjligheter till en motsatt utveckling och gav ett unikt tillfälle att samlas kring det gemensamma intresset att lösa både de valutapolitiska och handelspolitiska problemen. Det var nödvändigt att komma tillrätta med den strukturella obalansen inom ramen för en expanderande världsekonomi och en ökad internationell handel. I detta sammanhang åvilade ett särskilt ansvar de europeiska regeringarna.

Avslutningsvis tog herr Wickman upp frågan om Europarådets framtida uppgifter och framhöll att det inom sin givna demokratiska länderram även i fortsättningen borde få spela sin viktiga roll som centrum för praktiskt samarbete inom sina speciella kompetensområden. På det regionala samarbetsplanet hade rådet viktiga uppgifter att fylla. På många områden hade rådet varit en pionjärorganisation, vilket inte minst berodde på att det gav parlamentariker tillfälle att mötas och även diskutera med företrädare för de olika medlemsstaternas regeringar. De fem nordiska länderna hade mycket positiva erfarenheter av detta slags ordning inom ramen för Nordiska rådet.

b) Fackministerkonferenser med anknytning till Europarådet

Ministrarna antog resolution (71)44 om fackministerkonferenser.

Under senare år har Europarådet kommit att få befattning med ett ökande antal västeuropeiska fackministerkonferenser. Undervisnings-

och justitieministrarna har sedan åtskilliga år tillbaka hållit konferenser, som förberetts i samarbete med Europarådets sekretariat, och de rekommendationer som antagits vid dessa konferenser har utgjort en viktig drivfjäder i rådets verksamhet. Sedermera har tillkommit särskilda konferenser med ministrar som ansvarar för regionalpolitik, miljövård och familjepolitik. En arbetsministerkonferens förberedes. Dessa konferenser har antingen från början eller efter ett antal sammankomster begärt och erhållit sekretariatstjänster från Europarådet.

I ställföreträdarkommittén har sedan lång tid tillbaka uppmärksamheten varit riktad på behovet av att skapa enhetliga regler för förberedelse, genomförande och uppföljning av sådana konferenser. Samtidigt som det varit ett intresse att undvika att bestående fackministerkonferenser utvecklas till fristående internationella organisationer har man velat erbjuda en något så när fast institutionell ram för framtida konferenser av detta slag.

De av ställföreträdarkommittén föreslagna och i ministerkommitténs resolution nedlagda riktlinjerna föreskriver bl. a. att förberedelserna för fackministerkonferenserna i allmänhet skall anförtros den permanenta europarådskommitté som är behörig på ifrågavarande område. Europarådets sekretariat ställs till konferensens förfogande utan kostnad för värdlandet. Resolutioner och rekommendationer bör normalt riktas till Europarådets ministerkommitté, som har att remittera dem till sina underlydande organ eller andra internationella organisationer. Om värdlandet för en sådan konferens önskar rikta en inbjudan till stat som inte regelbundet deltar i det mellanstatliga arbetet inom Europarådet på ifrågavarande område, skall konsultationer äga rum i ministerkommittén i syfte att uppnå enighet om inbjudans tillrädlighet och om villkoren för deltagande. — Riktlinjerna är i främsta rummet avsedda att tillämpas på eventuella nya fackministerkonferenser med anknytning till Europarådet. I den mån de nya principerna avviker från etablerad praxis blir de tillämpliga endast efter uttryckligt medgivande av ifrågavarande konferens.

c) Europeisk ungdomsfond

Vid föregående möte med ministerkommittén hade ställföreträdarna fått i uppdrag att förbereda ett principbeslut om upprättande av en europeisk ungdomsfond. Med hänsyn till den allmänt positiva inställning som flertalet regeringsrepresentanter då redovisat beslöt ställföreträdarna emellertid söka utarbeta ett färdigt förslag till stadga, som skulle kunna föreläggas ministrarna redan vid decembermötet. Ett av sekretariatet i samarbete med den norska delegationen utarbetat utkast rönt i stort sett positivt mottagande. Grundtankarna i förslaget gick ut på att ungdomsfonden skulle få en nära anknytning till Europarådet och finansieras med obligatoriska bidrag från medlemsstaterna. Fonden skulle vidare ges största möjliga självständighet på det operativa planet och ungdomsorganisationerna tillförsäkras en stark representation i de beslutande organen och reell möjlighet att påverka beslutsprocessen. Invändningar mot denna uppläggning restes emellertid från främst fransk och turkisk sida, vilket gjorde det omöjligt för ställföreträdarna att lägga fram ett enhälligt accepterat förslag till decembermötet. Som en kompromiss valde man därför att föreslå ministerkommittén att anta ett principbeslut om att "upprätta en europeisk ungdomsfond grundad

på Europarådets ideal, ställd under dess auspicier och i princip öppen för deltagande även av europeiska icke-medlemsstater. Fondens ändamål skall vara att främja europeiskt ungdomssamarbete genom finansiellt stöd”.

Liksom vid föregående ministermöte förklarade sig denna gång fjorton talare uttryckligen vara positivt inställda till upprättandet av en fond. Ministerkommittén antog enhälligt det av ställföreträdarna föreslagna principbeslutet. I sin sammanfattning av debatten framhöll ordföranden, utrikesminister *Wickman*, att det rådde allmän enighet om att man borde finna en formel som gjorde det möjligt för alla Europarådets medlemsländer att delta i fonden och som lämnade dörren öppen för deltagande av andra länder på ett senare stadium. Han fann att majoriteten föredragit att fonden upprättades som en europarådsaktivitet. Man hade varit överens om att ungdomsorganisationerna borde ha inflytande i fondens administrativa organ. Även om det fortfarande rådde oenighet på några punkter, särskilt i fråga om finansieringsmetoderna och de administrativa organen, hade ståndpunkterna uppenbarligen närmats sig varandra. Han föreslog därför att ministerkommittén skulle uttala sin fasta föresats att fatta ett slutligt beslut i frågan vid sitt 50:e möte i maj 1972. Detta blev också ministerkommitténs beslut.¹

d) Förbindelserna med utomstående stater

I sin inledande exposé framhöll generalsekreteraren *Tončić-Sorinj* bl. a. att vissa tecken tydde på att intresset för Europarådets verksamhet ökat på sista tiden i flertalet östeuropeiska länder. Dessas deltagande i det praktiska samarbetet måste dock med nödvändighet förbli ytterst begränsat under nuvarande förhållanden, och betydande attitydförändringar krävdes på båda sidor för att en närmare samverkan skulle komma till stånd. *Ministerkommittén* erinrade i ett uttalande om de möjligheter till praktiskt samarbete som Europarådet faktiskt erbjöd alla europeiska länder och uttalade sin önskan att dessa möjligheter skulle utnyttjas i större utsträckning i framtiden.

I ett längre inlägg redogjorde den västtyske statssekreteraren *Mörsch* för Förbundsrepublikens förbindelser med öststaterna. Han uppehöll sig särskilt vid de just avslutade fyrmaktsförhandlingarna om Berlin, förutsättningarna för en normalisering av förbindelserna med Tyska demokratiska republiken samt förberedelserna för en konferens om säkerhet och samarbete i Europa. Motsvarande redogörelser lämnades bl. a. från fransk och brittisk sida.

Den isländske utrikesministern *Ágústsson* begavande detta tillfälle för att informera ministerkommittén om den isländska regeringens beslut att senast den 1 september 1972 utsträcka fiskegränsen till 50 sjömil. Några delegationer varnade för de allvarliga konsekvenser vartill ett ensidigt beslut kunde leda. De framhöll att en lösning på de aktuella problemen endast kunde nås genom multilaterala förhandlingar och med hänsynstagande till alla berörda parter intressen.

¹ Vid ministerkommitténs 50:e möte den 15 maj 1972 antogs resolution (72)17, varigenom beslöts upprätta en europeisk ungdomsfond och fastställdes stadga för fonden, som avses börja sin verksamhet i början av år 1973.

II. Beslut m.m. av ministerkommitténs ställföreträdare och arbetet inom vissa av ministerkommitténs expertkommittéer

Enligt ministerkommitténs procedurregler utser varje minister en ställföreträdare. Ställföreträdarna sammanträder och beslutar i ministerkommitténs namn då denna ej är samlad. Beslut, som fattas av ställföreträdarna, har samma giltighet och innebörd som ministerkommitténs egna beslut. Som ställföreträdare fungerar medlemsstaternas ständiga ombud hos Europarådet. Dessa har under året haft elva möten av varierande längd. I genomsnitt har varje möte pågått drygt en vecka.

Ordförande i ställföreträdarkommittén är det ständiga ombud, vars lands utrikesminister innehar ordförandeposten i ministerkommittén. I samband med att ordförandeskapet i ministerkommittén skulle övergå på Sverige vid det 48:e mötets slut befanns det nödvändigt att ändra ordningen för representationen vid Europarådet. Dittills hade Sveriges ambassadör hos de europeiska gemenskaperna i Bryssel även varit ombud hos Europarådet. Under pågående förhandlingar med gemenskaperna kunde emellertid EC-ambassadören svårligen belastas även med det tids- och arbetskrävande uppdraget som ordförande i ställföreträdarkommittén. Från den 1 april 1971 förordnades därför en till utrikesdepartementets förhandlingsgrupp knuten tjänsteman som ombud hos Europarådet med stationering i Strasbourg. Detta arrangemang som avses förlängas till dess tillräcklig erfarenhet vunnits för en bedömning av representationens mest ändamålsenliga utformning är ett led i de överväganden rörande formerna för den svenska representationen vid Europarådet som begärts av riksdagen (UU 1970: 12, rskr 1970: 306).

Då ministerkommittén normalt endast möts två dagar om året och därvid huvudsakligen ägnar sig åt allmänpolitiska diskussioner, har naturligen dess beslutande funktioner i stor utsträckning kommit att övergå på ombuden i ställföreträdarkommittén. Denna fungerar genom sina månatliga sammanträden som ett slags stående konferens för regeringssamarbetet i rådet. Ställföreträdarnas främsta uppgift är att

förbereda frågor, som skall behandlas vid ministerkommitténs möten, diskutera och besvara den rådgivande församlingens rekommendationer till ministerkommittén ävensom ta ställning till andra opinionsyttringar från församlingens sida,

planera och styra det mellanstatliga tekniska samarbetet, som bedrivs inom drygt 45 expertkommittéer och över hundralet underkommittéer, och ta ställning till resultatet av dessa kommittéers arbete,

förbereda vissa europeiska fackministerkonferenser med anknytning till rådet och följa upp dessa konferensers rekommendationer på det praktiska politiska planet, samt

besluta i administrativa och budgetära frågor, främst berörande sekretariatets verksamhet (ungefär 600 anställda) och genomförandet av det mellanstatliga arbetsprogrammet som för närvarande omfattar omkring 250 olika aktiviteter.

En fullständig redovisning av arbetet i ställföreträdarkommittén, vars mötesdagordning normalt innehåller 30 à 40 ärenden, skulle här föra för långt. I det följande begränsas framställningen till en redogörelse för ställföreträdarnas behandling av vissa viktiga frågor med särskild tonvikt lagd på rekommendationer till regeringarna i form av resolutioner och svar som lämnats på den rådgivande församlingens rekommenda-

tioner. Därjämte redogöres kortfattat för arbetet i några av de större expertkommittéer, som förbereder ministerkommitténs beslut i fackfrågor, samt för två under året hållna fackministerkonferenser med anknytning till Europarådet.

1. Allmänpolitiska frågor

a) Svar på rekommendationer från rådgivande församlingen

Sedan lång tid tillbaka äger en dialog rum mellan den rådgivande församlingen och ministerkommittén rörande *öst-västförbindelserna*. Församlingens rekommendationer i frågan, som antas genom majoritetsbeslut, är dock i allmänhet betydligt mera långtgående än ministerkommitténs svar, om vars utformning enhällighet måste råda.

Under året har ställföreträdarna haft att ta ställning till två församlingsrekommendationer om öst-västförbindelserna. I sitt svar på *rekommendation 614*, som antogs av församlingen i september 1970, erinrar kommittén om att ministrarna diskuterade rekommendationen vid sitt 47:e möte i december 1970 och att den blev föremål för meningsutbyte med församlingens representanter vid ett därpå följande kollokvium. Frågan om förbindelserna mellan Europarådet och utomstående stater kommer att stå kvar på kommitténs agenda. Den förklarar sig fortlöpande vilja begagna varje tillfälle att diskutera den med församlingen. Församlingens förslag om att upprätta ett permanent organ för öst-västförbindelserna säges förtjäna noggrant övervägande, särskilt i ljuset av det rådande allmänpolitiska klimatet i Europa, konkreta tecken på en verklig önskan om samarbete och nödvändigheten att fullt utnyttja befintliga organisationer. Kommittén riktar uppmärksamheten på de möjligheter till praktiskt samarbete som Europarådet erbjuder och hoppas att dessa kommer att utnyttjas bättre i framtiden.

Vid det 48:e ministermötet diskuterades församlingens *rekommendation 638* om de allmänna och kulturella aspekterna på öst-västförbindelserna, vilken antogs i januari 1971. Ministerkommitténs slutliga svar kunde formuleras först i september sedan fyrmaktsavtalet om Berlin undertecknats. Detta avtal betecknas i svaret som ett uttryck för önskan att förbättra förbindelserna mellan de olika delarna av Europa. Kommittén avser att följa den fortsatta utvecklingen med största intresse. I övrigt framhålles att diskussionen i ministerkommittén givit belägg för att denna utgör ett lämpligt forum för utbyte av åsikter mellan medlemsstaterna rörande åtgärder för att uppmuntra till fruktbärande dialog och samarbete med Östeuropa. Beträffande utbytet på de tekniska och kulturella områdena förklaras att kommittén är övertygad om att ökat samarbete för att lösa konkreta frågor av gemensamt intresse bidrar till avspänning i Europa. Den håller därför fast vid den politik som följts sedan år 1965 och som innebär att Europarådets mellanstatliga verksamhet på det tekniska planet är i princip öppen för deltagande av alla europeiska stater som så önskar. Ministerkommittén delar församlingens uppfattning om önskvärdheten av intensifierade kulturella kontakter och främjande av fritt utbyte av människor, idéer och informationer i hela Europa.

Vid sin oktobersession antog rådgivande församlingen *rekommendation 648 om bistånd till flyktingarna från Östpakistan* (nuv. Bangladesh). Denna föranledde ministerkommittén att den 15 oktober anta en resolution, vari uttalades att kommittén delade församlingens oro över det

synnerligen tragiska läge som lett till att över nio miljoner människor övergivit sina hem i Östpakistan. Samtidigt som man erinrade om de bidrag som redan lämnats av medlemsländerna, vädjade kommittén till regeringarna att stödja FN:s Höge Flyktingkommissaries arbete på att samordna hjälpverksamheten och att fortsätta, om möjligt öka sitt bistånd till offren för händelserna i Östpakistan.

b) Det andra Greklands målet

Den 9 november 1970 överlämnade kommissionen för de mänskliga rättigheterna till ministerkommittén en rapport i det s. k. andra Greklands målet. Detta hade sin upprinnelse i en anmälan, som de danska, norska och svenska regeringarna inlämnade till kommissionen den 10 april 1970, med anledning av en rättegång som pågick i Athén vid vilken dödsdomar hade yrkats av åklagaren. De skandinaviska länderna hävdade i sin anmälan att rättegångsförfarandet och behandlingen av de åtalade stred mot vissa bestämmelser i konventionen om de mänskliga rättigheterna, vilken visserligen sagts upp av Grekland i samband med utträdet ur Europarådet den 12 december 1969 men vid tidpunkten för anmälan alltså var bindande för landet. På begäran av de anmälade regeringarna hänvände sig kommissionens ordförande till den grekiska regeringen och begärde att inga dödsdomar skulle verkställas i avvaktan på att målet hann behandlas av kommissionen. Det visade sig senare att ingen av de åtalade ådömdes dödsstraff; det omedelbara syftet med aktionen uppnåddes således.

Kommissionen, som i juli 1970 förklarar sig behörig att ta upp anmälningarna till prövning, framhöll i sin rapport att den inte haft möjlighet att adekvat fullgöra sina uppgifter enligt konventionen. Eftersom den grekiska regeringen vägrade att samarbeta med kommissionen kunde denna, på grund av de speciella omständigheter som rått i fallet, inte tillämpa den i konventionen föreskrivna proceduren och därmed ej heller utarbeta en rapport i enlighet med konventionens artikel 30 eller 31 (förlikning resp. konstaterande av eventuellt brott mot konventionens bestämmelser). Ställföreträdarkommittén som behandlade frågan i början av år 1971 såg sig under omständigheterna föranlåten att endast ta kännedom om kommissionens rapport.

Det är att märka att kommissionens ordförande hade gjort sin hänvändelse till den grekiska regeringen närmast i personlig egenskap och utan stöd av uttryckliga bestämmelser i konventionen. Hans aktion uppmärksammades av rådgivande församlingen som vid sin session i januari 1971 antog *rekommendation* 623, vari man riktade uppmärksamheten på att konventionen inte innehåller några regler som ger kommissionen, domstolen eller ministerkommittén befogenhet att föreskriva interimistiska åtgärder i brådskande ärenden. Församlingen föreslog därför att ministerkommittén skulle låta utarbeta ett tilläggsprotokoll, varigenom konventionen kompletterades i detta avseende. Frågan diskuterades av ställföreträdarkommittén i maj och i sitt svar till församlingen meddelade den att expertkommittén för de mänskliga rättigheterna fått i uppdrag att studera om det var önskvärt att utarbeta ett tilläggsprotokoll som gav konventionens organ, särskilt kommissionen för de mänskliga rättigheterna, den av församlingen föreslagna befogenheten. Det tilläggs att expertkommittén skall utarbeta ett förslag till sådant protokoll, om resultatet av dess utredning blir positivt.

2. Rättsfrågor

a) Konventioner m. m.

(i) Sverige ratificerade den 24 juni 1971 med vissa förbehåll den *européiska bosättningskonventionen* (jfr prop. 1971: 26). Konventionen innehåller bestämmelser om fysiska personers etablering och reglerar den rättsliga ställning som en konventionsstat inom sitt område är skyldig att tillerkänna medborgare i annan konventionsstat. Den grundläggande principen är att medborgare i konventionsstat skall i annan sådan stat vara i rättsligt hänseende jämställd med landets egna medborgare, men konventionen innehåller åtskilliga inskränkningar i denna princip. I fråga om de viktiga bestämmelserna om rätten att förvärva, inneha och nyttja egendom samt att utöva förvärvsverksamhet är en stat berättigad att behålla de restriktioner som gäller vid tiden för konventionens ikraftträdande för den staten.

(ii) Den 20 oktober 1971 ratificerade Sverige den *européiska konventionen om skydd av djur under internationell transport* (jfr skr. 1971: 119).

(iii) Sverige ratificerade den 20 december 1971 den *européiska överenskommelsen om personer som medverkar i förfaranden vid européiska kommissionen och domstolen för de mänskliga rättigheterna*. En redogörelse för överenskommelsens innehåll har lämnats i skr. 1970: 39 s. 13.

(iv) Den 12 maj 1971 avgav svenska regeringen en förklaring enligt artikel 46 i konventionen om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna, varigenom domstolens behörighet erkändes för en ny period om fem år.

v) Inga nya konventioner har öppnats för undertecknande under år 1971. Ställföreträdarkommittén har emellertid slutligt godkänt texterna till konventioner om *statsimmunitet* och om *övertagande av lagföring i brottmål*.

b) Resolutioner som antagits av ministerkommittén m. m.

(i) Stipendier för studier av och forskning rörande europeisk rätt

I resolution (71)2, som antogs den 19 februari 1971, fastställde ministerkommittén vissa bestämmelser angående Europarådets stipendier för studier av och forskning rörande europeisk rätt. Europarådet skall enligt dessa bestämmelser årligen dela ut stipendier till jurister, som är medborgare i någon av medlemsstaterna, för komparativa rättsliga studier eller studier av rättsregler som berör europeisk organisation eller europeiska konventioner och andra överenskommelser.

(ii) Återkallelse av körkort

I resolution (71)28, som antogs den 15 oktober 1971, rekommenderas medlemsstaternas regeringar att utforma regler om körkortsåterkallelse på grund av vägtrafikbrott så att återkallelse kan ske för viss tid, att anstånd med återkallelse kan meddelas och förenas med vissa villkor samt att återkallelse kan avse rätt att föra viss typ av fordon.

I fråga om återkallelse på grund av grova trafikbrott rekommenderas särskilt att återkallelse sker, när föraren har gjort sig skyldig till grov vårdslöshet och därigenom vållat annans död eller kroppsskada eller till

allvarlig smitning från trafikolycksplats eller har uppträtt trafikfarligt under påverkan av alkohol eller annat berusningsmedel. Vid övriga mindre allvarliga trafikförseelser bör återkallelse ske dels om verklig trafikfara har uppstått i det särskilda fallet, dels vid upprepade förseelser, även om varje förseelse för sig inte skulle vara grund för återkallelse.

Vidare uppmanas medlemsstaternas regeringar att överväga införande av ett s. k. pointsystem för identifiering av förare som gör sig skyldiga till upprepade trafikbrott. Regeringarna rekommenderas också att företrädesvis låta körkortsåterkallelse på grund av trafikbrott beslutas av den domstol som prövar frågan om ansvar för trafikbrottet. I fall då körkortsfrågan prövas av annan myndighet än domstol bör prövningen ske inom så kort tid som möjligt efter det att dom har meddelats i trafikmålet. I fråga om förfarandet vid prövning av körkortsåterkallelse rekommenderas bl. a. att föraren bör ha rätt till försvarare.

Regeringarna anmodas även att sörja för att registreringen av vägtrafikbrott centraliseras och att beslut om körkortsåterkallelse verkställs på ett effektivt sätt. Europarådets generalsekreterare bör vart fjärde år informeras om de åtgärder som har vidtagits i anledning av resolutionen.

(iii) *Tillämpningen av konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål*

I resolution (71)43, som antogs den 14 december 1971, uppmanas regeringarna i de medlemsstater vilka ännu inte har ratificerat den europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål (jfr prop. 1961: 48) att göra detta så snart som möjligt.

I övrigt rekommenderas regeringarna att vid tillämpning av konventionen iakttaga vissa regler. Sålunda bör i kallelse till vittne eller sakkunnig alltid anges att kostnad för inställelsen kommer att ersättas. Vidare bör den som är berövad friheten i en konventionsstat och överförs till annan konventionsstat för vittnesförhör vid avtjänande av frihetsstraff få tillgodoräkna sig den tid som har gått åt för hans hörande i den andra staten. Medlemsstaterna uppmanas vidare att i större utsträckning låta berörda myndigheter i konventionsstaterna kommunicera direkt med varandra för att på så sätt uppnå ett snabbare och effektivare förfarande i rättshjälpsärenden. Den stat som avslår begäran om rättshjälp bör utförligt motivera sitt avslag.

(iv) *1964 års Haag-konventioner angående internationella köp*

I rekommendation 622, som antogs av den rådgivande församlingen den 21 januari 1971, uppmanas ministerkommittén att uppmuntra medlemsstaterna att ratificera eller ansluta sig till 1964 års Haagkonventioner angående internationella köp samt att försöka få till stånd ett gemensamt ställningstagande beträffande de reservationsmöjligheter som ges enligt konventionerna och sättet för konventionernas tillämpning vid handelsförbindelser mellan stater.

Vid diskussionen av denna fråga i ministerkommittén visade det sig att medlemsländernas regeringar är av olika uppfattning beträffande värdet av dessa konventioner. Mot bakgrund härav framhåller ministerkommittén följande i sitt svar till församlingen. Den omständigheten att europeiska stater deltar i det arbete på en revision av dessa konventioner, som pågår inom Förenta Nationernas kommission för handelsrätt, bör inte påverka frågan om ratifikation av konventionerna. Med hänsyn till de olika uppfattningar som framförts i kommittén i reserva-

tionsfrågan skulle det knappast vara möjligt att enas om en rekommendation till medlemsstaterna med den inriktning församlingen föreslagit. Ministerkommittén upplyser vidare att den europeiska kommittén för juridiskt samarbete beslutat ta upp frågan om ratifikation av konventionerna till förnyad diskussion, när flera stater ratificerat dem.

c) Europeiska kommittén för juridiskt samarbete (CCJ)

Den europeiska kommittén för juridiskt samarbete har under år 1971 hållit två möten. Kommitténs 15:e möte ägde rum den 14—18 juni och det 16:e mötet den 8—13 november.

I syfte att uppnå ökad rättslikhet mellan Europarådets medlemsländer pågår *utredningsarbete* på en rad områden inom olika kommittéer under CCJ. Bland de ämnen som är under utredning bör främst nämnas investeringsfonder, förenhetligande av begreppet skadeståndsansvar, utomäktenskapliga barns rättsliga ställning, konsumentskydd, den enskildes skydd i administrativa förfaranden samt ADB-behandling av internationella överenskommelser, lagtext, rättsfall och rättsstatistik. En handledning rörande erkännande och verkställighet av utländska avgöranden på det civilrättsliga området är under utarbetande. Vidare har utarbetats ett *förslag till rekommendation* rörande regler om fordringspreskription och ett förslag till rekommendation rörande harmonisering av lagstiftning rörande myndighetsåldern och andra åldersgränser. Förslagen är nu under övervägande inom CCJ.

CCJ har rekommenderat ministerkommittén att godkänna *utkast till konventioner* om betalningsort för penningsskulder, beräkning av tidsfrister, inrättande av ett system för registrering av testamenten och skadeståndsregler i biltrafik samt att öppna dessa konventioner för under-tecknande. Därjämte har CCJ rekommenderat ministerkommittén att antaga en resolution rörande förenhetligande av de juridiska begreppen "domicile" och "residence". Under år 1972 kommer ny tillsatta kommittéer att påbörja studier angående lagstiftning om produktansvar och om privatlivets skydd vid automatisk databehandling av personinformation.

En av ministerkommittén år 1970 godkänd *långtidsplan* för CCJ:s verksamhet upptager bl. a. studier av den gifta kvinnans rättsliga ställning och inbördes rättshjälp i administrativa ärenden samt frågan om en revision av den allmänna överenskommelsen om Europarådets privilegier och immuniteter jämte tilläggsprotokoll. Beslut har ännu ej fattats om när studier beträffande dessa ämnen skall påbörjas.

d) Europeiska kommittén för brottslighetsfrågor (ECCP)

ECCP har under 1971 hållit sitt 20:e möte. Vid mötet, som hölls den 24—28 maj, behandlades bl. a. förslag till resolution om *brottslighet bland migrerande arbetskraft*. ECCP antog den föreslagna texten med vissa ändringar och beslöt att överlämna åt ECCP:s bureau att föra förslaget vidare till ministerkommittén.

Bland de frågor som under 1971 har behandlats av *ECCP:s underkommittéer* märks harmonisering av påföljder för vägtrafikbrott, över- syn av FN:s standardminimiregler för fångars behandling, straffrättsliga aspekter på narkotika och narkotikamissbruk samt behandling i grupp och s. k. terapeutisk samhälle inom fångvården.

På *ECCP:s arbetsprogram för 1972* står bl. a. frågor rörande avkriminalisering, andra alternativ till fängelse än villkorlig dom, skyddstill-

syn och liknande påföljder samt organiserad och professionell brottslighet.

I syfte att samordna *kriminologisk forskning* anordnas årligen konferenser för cheferna för de kriminologiska forskningsinstituten. Vid 1971 års konferens behandlades ämnet "Hur uppfattas kriminalitet och annat avvikande beteende?".

e) Expertkommittén för de mänskliga rättigheterna

Expertkommittén för de mänskliga rättigheterna fortsatte under 1971, såväl i plenum som inom två underkommittéer, sitt arbete med bl. a. följande frågor som uppförts på kommitténs dagordning i avsikt att söka slutföra studiet av flertalet av dessa under år 1972.

(i) Behovet av och förutsättningarna för att tillskapa ytterligare ett tilläggsprotokoll till den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter, avseende *nationella minoriteters ställning*.

(ii) Fråga om *skydd för privatlivets helgd* med hänsyn till press och andra massmedia samt den tekniska och vetenskapliga utvecklingen.

(iii) Fråga om utvidgande av *rätten till information*, genom ett tilläggsprotokoll till den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter eller på annat sätt.

(iv) Fråga om rätt för Europarådets organ till skydd för de mänskliga rättigheterna att tillgripa *interimistiska förordnanden*.

(v) Fråga om utvidgat skydd för *utländska korrespondenters* rättsliga ställning genom ett tilläggsprotokoll till den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter eller på annat sätt.

3. Utbildnings- och kulturfrågor

a) Resolutioner som antagits av ministerkommittén m. m.

(i) *Europeiskt ungdomscentrum*

Statuter för ett europeiskt ungdomscentrum med säte i Strasbourg antogs den 20 januari 1971. Därmed har den formella grunden lagts för centrets verksamhet som under flera år bedrivits på försök, men som under sommaren 1972 inleds i fastare former i en för ändamålet särskilt uppförd byggnad. Enligt statuterna har centret till huvudsakligt ändamål att ge vidareutbildning åt ungdomsledare i språk och i samhällsfrågor av gemensamt europeiskt intresse samt att fungera som mötesplats för internationella ungdomsorganisationer. Centret leds av en styrelse (Governing Board) sammansatt av åtta representanter för medlemsstaternas regeringar och lika många representanter för de internationella ungdomsorganisationerna. Vidare finns en rådgivande kommitté bestående enbart av företrädare för nämnda organisationer. Europarådets generalsekreterare utser centrets administrativa personal. Verksamheten finansieras ur rådets allmänna budget.

(ii) *Införande av naturvårdsprinciper i undervisningen*

Resolution (71)14, som antogs den 30 juni 1971, grundar sig på uttalanden bl. a. vid 1970 års naturvårdskonferens. I resolutionen rekommenderas medlemsstaternas regeringar att i läroplaner på alla utbildningsnivåer och i alla lämpliga ämnen ge utrymme åt frågor som rör naturvård och ekologi. Vidare uppmanas regeringarna att vid upp-

rättande eller översyn av läroplaner beakta de exempel på lämpligt innehåll för naturvårdsundervisning på olika nivåer, från förskola till gymnasieskola, som anges i bilaga till resolutionen.

(iii) *Arbetstagares ledighet för studier*

I resolution (71)15, som antogs den 30 juni 1971, uppmanas regeringarna att i positiv anda överväga möjligheterna att medge arbetstagare särskild ledighet för studier samt att finna lämpliga former för genomförande av en sådan reform, exempelvis genom förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter. Resolutionen bygger på en översikt som gjorts inom kulturstyrelsens kommitté för vuxenutbildning och kulturell utveckling rörande förekommande arrangemang i medlemsländerna på ifrågavarande område. Ministerkommittén förordar fortsatt studium av dessa frågor i samarbete mellan sociala kommittén och kulturstyrelsen (jfr 4. b (v) nedan).

(iv) *Konsumentkunskap i skolundervisningen*

I resolution (71)29, som antogs den 15 oktober 1971, konstateras att dagens konsument genom bristfälliga kunskaper har svårt att möta den påverkan han utsätts för genom reklam och andra köpstimulerande åtgärder från producenters och distributörers sida och att konsumentskyddet för att få effekt måste sättas in redan under skolåren. Resolutionen förordar bl. a. följande i fråga om konsumentundervisning i skolan: konsumentutbildning bör inledas under de allra första skolåren, fortgå under hela det obligatoriska stadiet och om möjligt även därefter. Den bör ges i lika mått åt alla elever, pojkar som flickor. Konsumentfrågor bör få ökat utrymme i lärarutbildning och lärarfortbildning. Särskilda läromedel bör utarbetas för ändamålet och nära samarbete bör förekomma mellan bl. a. lärare, utbildningsmyndigheter och konsumentorganisationer. Regeringarna uppmanas att vart tredje år informera ministerkommittén om vilka åtgärder som vidtagits i anledning av resolutionen.

b) Svar på rekommendationer från rådgivande församlingen

(i) I sitt svar på rådgivande församlingens rekommendation 644 om *trafiksäkerhet och trafiksäkerhetsundervisning*, avgivet i september 1971, förklarar sig ministerkommittén till fullo dela församlingens oro över det starkt ökande antalet trafikoffer, särskilt bland barn och ungdom. Vad gäller åtgärder i anledning av den andra expertkonferensen rörande trafiksäkerhetsundervisning i skolorna, anordnad i samarbete med den europeiska transportministerkonferensen i juni 1971, upplyser ministerkommittén att kulturstyrelsens kommitté för allmänna skolfrågor kommer att uppmanas studera konferensens slutsatser i syfte att för kulturstyrelsen framlägga förslag rörande åtgärder för en vidareutveckling av trafiksäkerhetsundervisningen. Vidare meddelar ministerkommittén, att den för regeringarna påpekat den vikt rådgivande församlingen fäster vid en snar ratificering av de kompletterande avtalen till 1968 års Wienkonventioner om vägmärken och signaler samt om vägtrafikregler, öppnade för undertecknande inom FN:s europakommission. Slutligen upplyses att ministerkommittén beslutat överlämna rekommendation 644 till den europeiska transportministerkonferensen för synpunkter på frågan om samordning av regeringssamarbetet rörande olika aspekter på trafiksäkerhet i Västeuropa samt till FN:s europakommission.

(ii) I september 1970 avgav ministerkommittén, i avvaktan på kulturstyrelsens behandling av frågan, ett interimistiskt svar på rådgivande församlingens rekommendation 567 om tjugo år av *uropeiskt kulturellt samarbete*. Slutligt svar har avgivits i november 1971 på grundval av kulturstyrelsens yttrande. I sitt slutliga svar konstaterar ministerkommittén bl. a. att den europeiska utbildningsministerkonferensen vid sitt sjunde möte i Bryssel sommaren 1971 stadfäst sin permanenta karaktär och oberoende ställning samt därvid betonat vikten av samarbete mellan de internationella organisationer som redan verkar på utbildningsområdet i Europa. Man har vidare förutskickat betydande uppgifter för kulturstyrelsen när det gäller att få fram nya och mer intensiva former för utbildningssamarbete mellan Europas länder. Ministerkommittén anser därför, att det på nuvarande stadium vore för tidigt att — såsom församlingen föreslagit — upprätta ett europeiskt utbildningskontor som en separat institution. Kommittén har i stället anmodat kulturstyrelsen att utreda sina möjligheter att efter hand åta sig de uppgifter som församlingen ansett bör falla på ett europeiskt utbildningskontor. I anledning härav har kulturstyrelsen tillsatt en arbetsgrupp med uppgift bl. a. att utreda förutsättningarna för ett mera intensivt samarbete mellan medlemsländerna inom kulturstyrelsens ram, främst genom satsning på utvalda specialprojekt, finansierade genom extra insatser av intresserade medlemsländer. I gruppens uppgifter ingår även att söka finna former för en närmare anknytning mellan kulturstyrelsen och den europeiska utbildningsministerkonferensens ämbetsmannakommitté.

c) Kulturstyrelsen (CCC)

Kulturstyrelsen sammanträder regelmässigt i Strasbourg två gånger om året. Under 1971 har sammanträden ägt rum 26 februari—4 mars och 17—23 september. De permanenta underkommittéerna för allmänna skolfrågor (EGT) och för vuxenutbildning och kulturell utveckling (EES-DC) har vardera haft ett höstsammanträde i Strasbourg medan kommittén för högre utbildning och forskning (ESR) förutom höstsammanträdet i Strasbourg även haft ett sedvanligt vårsammanträde på en universitetsort, denna gång i Dublin.

Inom kulturstyrelsen har följande frågor av vikt behandlats under 1971.

(i) Arbetet med en successiv omläggning av programinnehåll och arbetsformer enligt de riktlinjer som kulturstyrelsen antagit år 1970 har fortskridit. Beslut har sålunda fattats om att fr. o. m. 1972 försöksvis tillämpa en *ny planeringsordning*, innefattande såväl kriterier för val av projekt och metoder för deras genomförande som principer för de permanenta underkommittéernas och kulturstyrelsens roller i beslutsprocessen.

(ii) Med hänsyn till de tekniska hjälpmedlens ökade betydelse på alla utbildningsnivåer har kulturstyrelsen beslutat tillsätta en särskild s. k. styrningsgrupp för *utbildningsteknologi*. Dess uppgift blir att samordna kulturstyrelsens olika delaktiviteter på ifrågavarande område.

(iii) På förslag av kommittén för vuxenutbildning och kulturell utveckling har kulturstyrelsen uppdragit åt sekretariatet att låta utföra en serie expertmonografier över ämnet kulturdistribution via nya tekniska media ("*après-télévision*").

(iv) Under 1971 har kulturstyrelsen haft ingående diskussioner kring

rådgivande församlingens rekommendation 567 om tjugo år av *europiskt kulturellt samarbete*. Diskussionerna har utmynnat dels i ett yttrande till ministerkommittén, dels i beslut om konkreta åtgärder i anledning av rekommendationen. Kulturstyrelsens syn på frågan om ett europeiskt utbildningskontor har återgivits i ministerkommitténs ovan redovisade svar till församlingen rörande rekommendation 567, vilket även innehåller en redogörelse för nämnda konkreta åtgärder.

(v) Kulturstyrelsen har beslutat att komplettera tidigare genomförda teoretiska studier kring temat livslång utbildning ("*permanent education*") med granskning och utvärdering av pågående försöksverksamhet i medlemsländerna, som på ett eller annat sätt knyter an till detta begrepp. En särskild expertgrupp har tillsatts för ändamålet.

(vi) Inför Unescos europeiska kulturministerkonferens i Helsingfors sommaren 1972 har företrädare för kulturstyrelsens medlemsstater vid ett extra möte i Strasbourg i december 1971 med representanter för Unesco i Paris och Europarådets generalsekretariat diskuterat de båda organisationernas insatser på det *kulturpolitiska* fältet. Företrädare för EC-kommissionen i Bryssel har vidare inför kulturstyrelsen lämnat en redogörelse för de planer på ett närmare utbildningspolitiskt samarbete som håller på att växa fram inom EC-kretsen, bl. a. förslag om ett *europiskt pedagogiskt centrum* i vars verksamhet även utomstående stater skulle inbjudas att delta.

(vii) Inom ramen för kulturstyrelsens program har ett antal *symposier* i utbildningsfrågor ägt rum i medlemsländerna under året, bl. a. två symposier rörande förskolans pedagogik och organisation (i Finland resp. Italien) och ett (i Frankrike) rörande de faktorer i grundskola och gymnasieskola som påverkar motivationen för vidare studier.

d) Kommittén för kulturminnesvård

Kommittén, som inrättades genom beslut av ministerkommittén år 1970 och är sammansatt av experter dels på kulturminnesvård dels på översiktlig samhällsplanering, höll sitt första sammanträde vid månads-skiftet november—december 1971. På kommitténs program står bl. a. förberedelse av ett *europiskt byggnadsminnesår 1975*.

e) Sjunde europeiska utbildningsministerkonferensen

Den sjunde europeiska utbildningsministerkonferensen ägde rum i Bryssel 8—10 juni 1971. I konferensen deltog företrädare för 20 europeiska länder samt representanter för Unesco, OECD, Europarådet och EC. Europarådets generalsekretariat utgör sekretariat för utbildningsministerkonferenserna. I övrigt har dessa ingen formell anknytning till Europarådet, vars arbetsprogram emellertid omfattar en rad samarbetsuppgifter som har sitt ursprung i rekommendationer från konferenserna.

På dagordningen för konferensen stod främst överläggningar rörande planering för eftergymnasial utbildning. Därjämte utbyttes synpunkter kring frågan om en ökad geografisk rörlighet för personer sysselsatta inom den högre utbildningen. Slutligen diskuterade man utbildningsministerkonferensernas funktion, arbetsmetoder och relationer till de internationella organisationerna samt drog upp riktlinjer till ledning för en prioritering av angelägna frågor i det internationella samarbetet på utbildningsområdet. Vid konferensen antogs ett antal resolutioner, riktade dels till regeringarna, dels till berörda internationella organisationer,

främst Europarådet och OECD. I fråga om planering för eftergymnasial utbildning uttrycktes enighet om vissa övergripande mål för utbildningspolitiken, såsom individens utveckling, ekonomisk tillväxt, ökad social välfärd, demokratisering och internationalisering. Vidare framhölls de olika utbildningsnivåernas inbördes beroende och vikten av en sammanhållen planering dem emellan. Särskilt påpekades sambandet mellan gymnasial och eftergymnasial utbildning. Ett mer differentierat utbildningsutbud och en rad kvalitativa reformer förordades med hänvisning till individens önskemål och arbetsmarknadens behov. Samverkan mellan olika berörda grupper i beslutsprocessen välkomnades. Regeringarna uppmanades till fortsatt samarbete och informationsutbyte inom ramen för berörda internationella organisationer, vilka inbjöds att studera olika vägar att höja effektiviteten hos den eftergymnasiala utbildningen. Europarådet inbjöds bl. a. att på sitt program ta upp frågor med anknytning till den högre utbildningens innehåll och användningen av olika media.

För att underlätta studenters och forskares rörlighet över gränserna uttalade sig konferensen för ett nät av nationella centra med uppgift att tillhandahålla information bl. a. om studie- och anställningsförhållanden utomlands. Verksamheten kunde lämpligen samordnas av existerande internationella organisationer. Europarådet anmodades studera vissa konkreta frågor i syfte att undanröja de formella hinder som alltjämt föreligger för en ökad akademisk rörlighet i Europa.

At OECD uppdrogs att i samråd med övriga berörda internationella organisationer utföra en analys av den europeiska utbildningssituationen. Denna analys skulle ligga till grund för en mer ingående diskussion vid påföljande ministerkonferens av prioriteringarna i det europeiska samarbetet på utbildningsområdet.

Man accepterade den schweiziska regeringens inbjudan att hålla den åttonde utbildningsministerkonferensen i Schweiz våren 1973. Vidare beslöts, att en särskild överläggning om utbildning för invandrare skulle anordnas i utbildningsministerkonferensens regi under något av de närmaste åren.

4. Sociala frågor

a) Resolution som antagits av ministerkommittén

Tillämpning av den europeiska sociala stadgan

En av Europarådet utarbetad europeisk social stadga undertecknades den 18 oktober 1961 av 13 av rådets medlemsstater, bland dem Sverige. Sveriges ratifikationsinstrument deponerades den 17 december 1962 och stadgan trädde i kraft den 26 februari 1965, sedan fem medlemsstater ratificerat den. Stadgans ändamål är att höja levnadsstandarden och förbättra de sociala förhållandena i Europarådets medlemsstater.

Enligt stadgan åligger det fördragsslutande land att vartannat år till Europarådets generalsekreterare insända rapport om tillämpningen av de bestämmelser i stadgan som landet godtagit. Ländernas rapporter granskas av en oavhängig expertkommitté, som består av högst sju ledamöter med erkänd kompetens i internationella sociala frågor. De utses av ministerkommittén efter förslag av de fördragsslutande länderna.

De fördragsslutande ländernas rapporter och expertkommitténs utlåtande granskas av en underkommitté till Europarådets sociala kom-

mitté. Underkommittén skall bestå av en representant för var och en av de fördragsslutande staterna. Internationella arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer skall inbjudas att sända observatörer med rådgivande uppgifter till kommitténs sammanträden. Underkommittén avger utlåtande till ministerkommittén och fogar därvid expertkommitténs rapport.

Expertkommitténs utlåtande överlämnas av generalsekreteraren till den rådgivande församlingen. Församlingen skall sedan avge yttrande över utlåtandet till ministerkommittén. På grundval av underkommitténs rapport och efter hörande av den rådgivande församlingen kan ministerkommittén slutligen med 2/3 majoritet besluta om erforderliga rekommendationer till de fördragsslutande parterna.

Den första granskningsproceduren enligt dessa regler genomfördes under åren 1970 och 1971 och ledde till att expertkommittén i inte mindre än 57 fall föreslog att rekommendationer skulle riktas till ratificerande medlemsstater rörande bristande uppfyllelse av förpliktelserna enligt stadgan. Sociala kommitténs underkommitté reagerade starkt mot detta förslag samt mot vissa enligt dess åsikt alltför kategoriskt formulerade slutsatser från expertkommitténs sida. Underkommittén ifrågasatte om expertkommittén över huvud taget hade rätt att föreslå rekommendationer samt betonade att expertkommittén på detta tidiga stadium av granskningsproceduren borde ha begränsat sig till att begära kompletterande upplysningar i nästa rapportomgång. Även på andra punkter rådde delade meningar mellan underkommittén och expertkommittén rörande tolkningen av expertkommitténs mandat. Underkommittén framhöll även det olyckliga i att expertkommitténs utlåtande skulle överlämnas till rådgivande församlingen utan att denna samtidigt hade tillgång till underkommitténs rapport, i vilken expertkommitténs kritik bemöts. Underkommitténs rapport utmynnade i en hemställan att ministerkommittén inte skulle rikta några rekommendationer till någon av de fördragsslutande regeringarna.

I ifrågavarande resolution (71)30 beslöt ministerkommittén den 12 november 1971 under hänvisning till vad som förekommit i ärendet att på detta stadium inte rikta några rekommendationer till de fördragsslutande parterna samt att därjämte till dem översända såväl underkommitténs rapport som expertkommitténs utlåtande för att tjäna till ledning i syfte att uppnå en fullständig tillämpning av stadgans principer. Slutligen beslöt ministerkommittén att expertkommitténs utlåtande i fortsättningen skall tillställas rådgivande församlingen samtidigt med underkommitténs rapport, under förutsättning att denna färdigställs inom rimlig tid efter det att expertkommitténs utlåtande föreligger.

b) Sociala kommittén

Under 1971 har sociala kommittén hållit två sammanträden, ett i april och ett i oktober.

(i) Kommittén har utarbetat tre *förslag till resolutioner* nämligen, om skydd för unga arbetstagare i arbetslivet, om harmonisering av åtgärder till skydd för arbetstagarnas hälsa på arbetsplatserna samt om säkerhetsåtgärder mot naturkatastrofer och andra katastrofer samt planering av räddningstjänst. Det fortsatta arbetet i sistnämnda fråga skall inriktas på internationell hjälp vid katastrofer i gränsområden.

(ii) Ett förslag till resolution rörande *regler för utbyte av unga arbets-*

tagare kommer att behandlas vid ett senare tillfälle, sedan vissa frågor om dessa arbetstagares sociala trygghet närmare utretts. Därför skall kostnaderna för utbytesprogrammet ävensom möjligheter till språkundervisning undersökas. Kommittén förordade även att ett modellavtal för anställning skulle utarbetas.

(iii) I anslutning till ovan nämnda resolution om harmonisering av åtgärder till skydd för arbetstagarnas hälsa på arbetsplatserna föreslog kommittén att Europarådets framtida arbetsprogram skulle innefatta en undersökning av *säkerhetsingenjörernas roll inom företagshälsovården*.

(iv) I anslutning till vissa inledande diskussioner om kvinnans sociala ställning i Europa, beslöt kommittén förordade att i Europarådets arbetsprogram skulle införas en punkt benämnd *sysselsättning av kvinnor*. För ärendets behandling skulle tillsättas ett utskott med representanter för samtliga i sociala kommittén företrädde regeringar. Arbetet borde om möjligt inledas under senare halvåret 1972.

(v) I ett yttrande över ministerkommitténs resolution (71)15 rörande *ledighet för studier* förordade sociala kommittén att vidare utredning av denna fråga skulle anstå i avvaktan på resultatet av en undersökning som ILO bedriver på detta område.

(vi) Till ämne för 1972 års koordinerade *stipendieprogram* valde kommittén sociala aspekter på bostads- och stadsplanering.

c) Expertkommittén för social trygghet

I expertkommittén för social trygghet har under en lång följd av år pågått arbete på en *europaisk konvention om social trygghet*, innehållande samordningsregler som omfattar alla grenar av socialförsäkrings-systemet. Arbetet har under 1971 lett till att utkast till konvention, en till konventionen anslutande tillämpningsöverenskommelse och förklarande rapporter till de bägge överenskommelserna förelagts ministerkommittén för antagande. Det arbete som bedrivits på detta område fortsätter genom att en arbetsgrupp inom kommittén utarbetar formulär till den omfattande samling blanketter som behövs vid en tillämpning av samordningsreglerna i konventionen.

d) Tofte europeiska familjeministerkonferensen

Eftersom Sverige var värdland för den tolfte europeiska familjeministerkonferensen synes det vara skäl att något beröra förhandlingarna vid densamma. Konferensen, som ägde rum i Stockholm den 1—3 september 1971, var den första inom ramen för en med Europarådet träffad överenskommelse om samarbete, enligt vilken Europarådet ställer sekretariat till konferensens förfogande.

I konferensen deltog företrädare för samtliga Europarådets medlemsländer utom Island, Malta och Turkiet. Av icke medlemsländer deltog Finland.

Familjeministerkonferensen har hitintills haft en informell prägel och dess huvudsakliga syfte har varit att utbyta idéer och erfarenheter av gemensamma problem på det familjepolitiska området. Avsikten är att även i fortsättningen bevara denna karaktär. Konferensen antar inte några resolutioner eller rekommendationer och fattar inte heller några för regeringarna bindande beslut.

Ämnet för den tolfte konferensen var "Ensamstående föräldrar med minderåriga barn". Inför mötet hade Europarådet sammanställt en rap-

port som innehöll uppgifter från deltagarländerna om bl. a. antalet ensamstående föräldrar, deras ekonomiska villkor, bostadsförhållanden och utbildning samt informationer om samhällets stödåtgärder.

Med rapporten som grundval diskuterade ministrarna vissa frågor om utvecklingen av familjestrukturen i dagens Europa, skillnaden mellan faktiska förhållanden och lagstiftning på det familjepolitiska området, problem i anknytning till anställning och inkomst, socialförsäkringar och den sociala miljön.

På dagordningen stod också behandlingen av en rapport om metoder för finansiering av social service. Denna rapport kommer att bearbetas och följas upp inom Europarådet.

I den sammanfattande diskussionen framhölls att situationen för ensamstående föräldrar och deras barn förefaller att stadigt förbättras och att principen om likabehandling alltmer vinner erkännande både inom ramen för sociala åtgärder och inom lagstiftningen. De ensamstående föräldrarnas dåliga ekonomiska situation ansågs vara det allvarligaste problemet. Stor uppmärksamhet ägnades åt yrkesutbildning och barn-tillsyn samt arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att förbättra ensamstående föräldrars möjligheter att uppnå tillräckliga inkomster. Behovet av flexibel arbetstid för föräldrar med små barn betonades och den bristfälliga sociala tryggheten för vissa av de ensamstående föräldrarna påtalades. Förbättrad skolorundervisning i samlevnadsfrågor framstod som ett önskemål. Slutligen riktade konferensen uppmärksamheten på de allvarliga problem som kan uppstå för familjer i vissa länder med hög emigration samt på behovet av stöd åt forskning, förbättrad statistik och information på området.

5. Hälsovårdsfrågor

a) Svar på rekommendationer från rådgivande församlingen

(i) I rekommendation 562 om *administration av system för omgivningshygien* anmodar rådgivande församlingen ministerkommittén att utarbeta en europeisk deklARATION om administration av omgivningshygien med särskild hänsyn till behovet av att upprätta en samordnad verksamhet på det nationella och lokala planet för främjande av omgivningshygien. Vidare betonas behovet av att ett tillräckligt antal inspektörer utbildas för kontroll av alla aspekter på omgivningshygien. Regeringarna uppmanas att utarbeta erforderlig lagstiftning i nämnda hänseende samt att tillse att lagstiftningen om omgivningshygien harmoniseras inom Europarådets medlemsstater.

Ministerkommittén förklarar i sitt svar att den delar församlingens farhågor för riskerna av vissa förändringar i omgivningshygien samt instämmer i att det föreligger ett trängande behov av att genomföra program för omgivningshygien. Kommittén delar uppfattningen att en kader av inspektörer för kontroll av omgivningshygien bör utbildas samt betonar att därutöver ett tillräckligt antal ingenjörer och forskare bör utbildas. Efter en diskussion av frågorna om en samordning på omgivningshygienens område samt om harmonisering framhåller kommittén att Europas länder har utvecklat sina egna metoder av rättslig och administrativ art för att komma tillrätta med problemen. Dessa metoder varierar och enligt kommitténs uppfattning borde man på detta stadium inte i första hand koncentrera sig på att uppnå en enhetlig lagstiftning utan hellre söka uppnå en överenskommelse om principer, krav och

standards samt ett utbyte av informationer för att underlätta valet av de metoder som visat sig mest effektiva i praktiken för lösningen av gemensamma problem.

(ii) I rekommendation 607 om *förebyggande medicin och införande av ett europeiskt hälsokort* uppmanar rådgivande församlingen medlemsstaternas regeringar att söka göra regelbundna förebyggande hälsoundersökningar mera lättillgängliga för befolkningen i allmänhet och för de mest utsatta riskgrupperna i synnerhet. Allmänhetens uppmärksamhet bör genom massmedia fästas vid den växande betydelsen av sådana undersökningar, varjämte akademiska lärostolar i förebyggande och social medicin bör inrättas vid alla universitet och medicinska fakulteter. Europarådets hälsovårdskommitté bör utforma rekommendationer rörande olika förebyggande åtgärder som kan genomföras med beaktande av förekomsten av kroniska sjukdomstillstånd, invaliditet och för tidig död m. m. Hälsovårdskommittén uppmanas slutligen att utarbeta ett europeiskt hälsokort, vilket skulle innehålla vissa viktiga upplysningar om patienter till omedelbar ledning för läkare i varje medlemsstat.

I sitt svar erkänner ministerkommittén vikten av förebyggande medicinska åtgärder samt i synnerhet hälsoundersökning för särskilt utsatta riskgrupper. När det gäller de ekonomiska aspekterna för hälsoundersökningar i stor skala anser kommittén att ytterligare utredning erfordras innan rekommendationer kan framläggas.

I fråga om införande av ett europeiskt hälsokort finner kommittén att hela spørsmålet påkallar en ingående utredning, varvid de budgetära och administrativa konsekvenserna av en sådan utredning bör noga prövas.

(iii) Med anledning av rekommendation 608 från rådgivande församlingen om *förbättring av tandvården inom Europarådets medlemsstater* förklarade sig ministerkommittén beredd att överväga följande förslag till åtgärder, nämligen undervisning om tandvård i skolorna, information till allmänheten om risker för och förebyggande av tandsjukdomar, utbildning av ett lämpligt antal tandläkare i förhållande till visst invånarantal samt rörande fluoridering av dricksvatten. Ministerkommittén uttalade att tandvårdsproblemet bör utredas i samverkan med WHO:s regionala kontor för Europa.

(iv) I rekommendation 609 tar rådgivande församlingen upp *narkotikafrågan* och uppmanar ministerkommittén att vidtaga vissa hälsovårdande och lagstiftande åtgärder för bekämpande av narkotikamissbruket.

I sitt svar framhåller ministerkommittén att den i stort sett delar de synpunkter som framförts i rekommendationen. Denna är emellertid begränsad till vissa delar av problemet och tar inte hänsyn till dess sociala eller kulturella aspekter och angriper det inte heller från uppfostringssynpunkt. Även sistnämnda synpunkter torde emellertid komma att beaktas vid det tvärvetenskapliga symposium om narkotikamissbruk som år 1972 skall hållas inom Europarådet i nära samarbete med WHO. Kommittén anser det därför tillrådligt att avvakta resultatet av detta symposium innan några åtgärder från dess sida vidtages på detta viktiga område.

b) Europeiska hälsovårdskommittén

Hälsovårdskommittén har under året hållit två sammanträden, ett i mars och ett i november.

(i) Kommittén underströk ånyo önskvärdheten av att god kontakt upprätthålls mellan rådets olika verksamhetsgrenar med anknytning till hälsovårdens område, så att tillgängliga experter på bästa sätt kan användas. Detta gällde särskilt naturvårdskommittén, kommittén för luftföreningar, förberedelsekommittéerna för den andra europeiska befolkningskonferensen och för det andra symposiet i allmän hälsovård för parlamentsledamöter.

(ii) I frågor rörande samarbetet på *blodområdet* framhölls betydelsen av de europeiska blodtransfusionskurserna och man beslöt fortsätta studierna rörande framför allt kvalitetskontroller och utbildning av laboratoriepersonal.

(iii) Kommittén slutbehandlade ett förslag till konvention om *transport av avlidna* mellan europarådsländerna. Konventionsutkastet överlämnades till ministerkommittén.

(iv) Kommittén behandlade en rapport från en år 1969 tillsatt studiegrupp över de faktorer som påverkar *vattenfluorideringen* i Europarådets medlemsstater och konstaterade att stora svårigheter mötte vid förslag om genomförande av fluoridering.

(v) Kommittén beslöt rekommendera att studiegrupper rörande *venskiska sjukdomar* och rörande *överförbrukning av läkemedel* tillsattes.

(vi) Såsom ämne för 1972 års *stipendieprogram* valdes "den framtida organisationen av läkarverksamheten i Europa".

6. Arbetsmarknadsfrågor

I rekommendation 565 (1969) begärde rådgivande församlingen att ministerkommittén skulle låta sammankalla en *europeisk konferens med ministrar som ansvarar för arbetsmarknads- och sociala frågor*. Förslaget mottogs positivt av medlemsstaternas regeringar och sociala kommittén fick i uppdrag att förbereda en sådan konferens. Med hänsyn bl. a. till att FN beslutat hålla en europeisk socialministerkonferens i Haag hösten 1972 visade det sig emellertid, då frågan behandlades i ställföreträdarkommittén, att majoriteten föredrog att begränsa konferensens agenda till vissa arbetsmarknadsfrågor. Sedan den italienska regeringen erbjudit sig att stå som värd för konferensen, beslöts att den skall hållas i Rom i slutet av november 1972. Huvudämnen på dagordningen rör ungdom i arbetslivet och den migrerande arbetskraftens situation i Europa.

Förslaget till *konvention om stadga för migrerande arbetare* som utarbetats av en särskild kommitté har överlämnats till ministerkommittén. Efter att ha inhämtat rådgivande församlingens yttrande har ministerkommittén behandlat förslaget på ställföreträdarnivå vid flera möten. Det har ännu inte varit möjligt att fastställa en slutgiltig konventionstext, då det lagts fram en rad ändringsförslag som återspeglar grundläggande motsättningar mellan främst de större utvandrars- och invandrarländerna om arbetstagares rättigheter vid arbete och uppehåll i mottagarlandet.

7. Miljövårdsfrågor

Europarådet var den första regionala organisation som på allvar tog upp naturvårdsfrågorna till behandling. Under det av rådet proklamerade naturvårdsåret 1970 hölls bl. a. en naturvårdskonferens i Strasbourg. Erfarenheterna härav ledde till insikten att ett nära samarbete

måste upprättas mellan de organ som är ansvariga för miljö- och regionalpolitik. Genom en omorganisation av sekretariatet inrättades i början av år 1971 ett särskilt direktorat för miljö- och kommunfrågor. I det nya arbetsprogrammet har vidare dessa frågor sammanförts under en rubrik och indelats i två avdelningar, nämligen den miljö som skapats av människan och den naturliga omgivningen. Den förstnämnda omfattar regionalpolitik, kommunalt samarbete och bevarande av det kulturella arvet. Vad beträffar den naturliga miljön har inom ställföreträdarkommittén ingående diskuterats uppläggningsprogram på kortare och längre sikt, varvid särskilt beaktats önskemålet att undvika dubbelarbete inom internationella organisationer, som är verksamma på det europeiska planet. Det främsta syftet med dessa överläggningar, som ännu inte avslutats, har varit att söka definiera de områden på vilka Europarådet har särskilda förutsättningar att göra en verksam insats.

a) Resolutioner som antagits av ministerkommittén

(i) Luftföroreningar i gränstrakter

I resolution (71)5, som antogs den 26 mars 1971, rekommenderas medlemsstaterna att tillförsäkra invånare i områden utanför landets gränser samma skydd mot luftföroreningar som ges det egna landets invånare. För att uppnå detta mål bör medlemsländerna föranstalta om att vederbörande myndigheter i god tid informerar varandra om varje anläggningsprojekt som kan tänkas medföra föroreningar i luften på andra sidan gränsen. Vidare bör vederbörande myndigheter på andra sidan gränsen ges möjlighet att yttra sig över sådana projekt. Dessa yttranden bör behandlas på samma sätt som om de hade lämnats av invånare i det land där anläggningen är belägen eller föreslås placeras.

(ii) Begränsning av luftföroreningar förorsakade av motorfordon

I resolution (71)6, likaledes antagen den 26 mars 1971, rekommenderas medlemsstaterna att överväga en minskning av mängden bly i bilavgaser eller åtminstone förhindra ytterligare ökning, genom att i samråd med ifrågavarande intressenter, inklusive medicinska myndigheter, oljebolag och biltillverkare, föreskriva lämpliga gränser för den mängd bly som får tillsättas motorbränslen. Medlemsstaterna rekommenderas även att främja vetenskaplig och teknisk forskning för att erhålla bättre kännedom dels om effekterna av såväl blyföroreningar som alla andra föroreningar som härrör från motorfordon dels om de bästa tekniska medlen för att reducera dessa föroreningar. — Det kan nämnas att man från svensk sida vid utarbetandet av resolutionsförslaget hade argumenterat för en avsevärt mera långtgående skrivning. De svenska förslagen stötte emellertid på starkt motstånd från vissa länders sida, vilka under hänvisning till tekniska och konkurrensrättsliga svårigheter länge motsatte sig att en resolution i frågan överhuvud kom till stånd i nuvarande läge.

(iii) Kurser i naturvård

I resolution (71)22, som antogs den 22 september 1971, rekommenderas vissa åtgärder för att utveckla medlemsstaternas informations- och utbildningsverksamhet rörande miljövården, särskilt bland ungdomen.

b) Den europeiska naturvårdskommittén

Verksamhetsåret 1971 har präglats av att förbereda genomförandet av de förslag till åtgärder som aktualiserades under det europeiska naturvårdsåret 1970. Som en följd av den Europeiska naturvårdsdeklarationen har naturvårdskommittén dragit upp riktlinjerna för ett nytt program för de närmaste åren. Programmet, i vilket vissa åtgärder prioriterats, har jämte luftvårdskommitténs program underställts ministerkommittén för fastställelse under 1972. Av frågor som aktualiserats kan nämnas

- skyddet av Europas kustområden,
- en europeisk konvention om skydd mot förorening av sötvattentillgångarna,
- åtgärder mot jorderosion och annan markförstöring,
- skydd av hotade naturtyper, samt
- åtgärder mot luftföroreningar via bilavgaser och svavel i eldningsolja.

Vid den europeiska naturvårdskonferensen i Strasbourg den 9—12 februari 1970, enades vidare de närvarande miljövärdministrarna om att avhålla en särskild ministerkonferens 1972 eller 1973. Arbetet med att förbereda denna konferens har påbörjats. Det har beslutats att den skall äga rum i Wien i mars 1973. Då finns även möjligheten att dra nytta av erfarenheterna och resultaten av FN:s världskonferens om den mänskliga miljön.

Naturvårdskommittén ser det som särskilt angeläget att olika miljövärdproblem bedöms från en ekologisk utgångspunkt. För detta krävs en omfattande utbildnings- och informationsverksamhet. Överväganden om att intensifiera kommitténs arbete inom undervisnings- och informationssektorn pågår. I detta arbete utgör "the European Information Centre for Nature Conservation" en viktig länk. Informationscentralen har fyllt en viktig uppgift under såväl naturvårdsåret 1970 som senare.

8. Kommun-, region- och planfrågor**a) Kommittén för samarbete i kommunala och regionala frågor**

Kommittén handlägger frågor som rör lokala och regionala organ eller hänger samman med regionalpolitiken, särskilt vad gäller förhållandet mellan statliga och kommunala organ.

Kommittén skall, bistå ministerkommittén och Europarådets övriga organ i frågor av lokalt och regionalt intresse. Vidare fungerar den som ett samarbetsorgan mellan medlemsländernas regeringar för utbyte av information och erfarenhet kring den lokala självstyrelsen.

Kommittén har tillsatt tre arbetsgrupper, vilka skall diskutera frågor rörande den lokala och regionala strukturen, kommunernas ekonomi samt regionalpolitiska frågor särskilt med hänsyn till glesbygdskommunernas problem. Sverige är representerat i de två arbetsgrupper, som behandlar glesbygdsfrågorna resp. frågor kring den lokala och regionala strukturen. Dessa två arbetsgrupper sammanträdde i Strasbourg den 17—18 juni resp. den 23—24 september 1971.

Kommittén för samarbete i kommunala och regionala frågor höll sitt femte sammanträde i Strasbourg den 8—12 november 1971. Vid mötet diskuterades bl. a. formerna för utbyte av information mellan medlemsländerna. Härvid uppdrogs åt sekretariatet att förbereda utgivningen av en informationsbulletin två gånger per år. Under året har

färdigställda rapporter rörande uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun i vattenvårdsfrågor samt den regionala strukturen och den regionala planeringen i medlemsländerna. Efter diskussion av dessa rapporter beslöts att de skulle överlämnas till bl. a. Europarådets konferens. Under mötet behandlades vidare en rapport om glesbygdspolitik, vilken efter diskussion hänsköts till kommitténs arbetsgrupp för dessa frågor. Uppläggningsstudien rörande kommunernas ekonomi i avfolkningsregioner diskuterades även i detta sammanhang. Arbetsgruppen för glesbygdfrågor inbjöds att hålla sitt nästa möte i Italien.

b) Kommittén för förberedande av ministerkonferensen angående regional planering

Kommittén som består av företrädare för planministerierna i de olika medlemsländerna har till uppgift att förbereda nästa ministerkonferens, som avses hållas i Frankrike i maj eller juni månad 1973. Kommittén höll ett möte i Strasbourg den 28—30 juni 1971 och ett i Lille den 13—15 december 1971.

9. Övrigt

a) Djurskyddsfrågor

Vid rådgivande församlingens januarsession förekom en omfattande debatt i en rad jordbruksfrågor. Särskild uppmärksamhet väckte två i anslutning därtill antagna rekommendationer om vissa djurskyddsproblem.

I rekommendation 621 om *problem vid användande av djur för experimentella eller industriella syften* anmodas ministerkommittén bl. a. att tillsätta en expertkommitté med uppgift att dra upp riktlinjer för tillskapandet av en särskild kommission, som skall studera problem som härrör från användning av levande djur för experimentella eller industriella syften. Kommissionen föreslås få omfattande befogenheter vad gäller förslag till åtgärder i syfte att förbättra förhållandena för djur som används för nämnda syften. I ministerkommitténs svar, avgivet i juni 1971, meddelas att ministerkommittén efter noggrann prövning beslutat att i enlighet med församlingens önskan uppföra frågan på det mellanstatliga arbetsprogrammet. En expertkommitté tillsattes som skall börja sin verksamhet under 1972.

Vid samma session antog församlingen vidare rekommendation 620 om *djurskyddsproblem vid industriell uppfödning*. Häri uppmanas ministerkommittén att tillsätta en expertkommitté för att förbereda en internationell konvention om skydd av djur vid industriell uppfödning eller att för ändamålet återupprätta den expertkommitté som utarbetade konventionen rörande skydd av djur under internationella transporter.

Denna rekommendation följdes av en rekommendation 641, antagen av församlingens ständiga utskott i juli 1971, i vilken ministerkommittén uppmanas att överlämna ett på församlingens initiativ utarbetat utkast till konvention om *djurskydd vid intensivuppfödning* till en för denna fråga tillsatt expertkommitté.

I ett sammanfattande svar på dessa rekommendationer, avgivet i september 1971, förklarar ministerkommittén att frågan har avsevärd ekonomisk och social betydelse, varför församlingens förslag måste

prövas noggrant. Sedan sammansättningen av den expertkommitté som föreslagits av församlingen avgjorts, skall denna kommitté vid lämplig tidpunkt få uppdrag att studera också de frågor som aktualiserades av det konventionsutkast som överlämnats med rekommendation 641.

b) Expertkommitté för presskoncentrationsfrågor

För att närmare studera problem som sammanhänger med den allt vanligare "tidningsdöden" i medlemsländerna har — i enlighet med församlingens rekommendation 582 — en expertkommitté för presskoncentrationsfrågor tillsatts. Denna skall ägna särskild uppmärksamhet åt tendensen till koncentration av ägandeförhållandena inom tidningsvärlden och frånvaro av konkurrerande tidningar på många orter. Experterna, som bedriver sitt arbete i nära samråd med pressens organisationer såväl på utgivar- som journalistsidan, har i uppdrag att föreslå åtgärder för att bromsa denna utveckling. Bl. a. skall behovet och utformningen av presstöd övervägas.

c) Europarådets budget

Europarådets reviderade totala driftsbudget för år 1971 belöpte sig till 62 200 800 francs. Det svenska bidraget utgjorde 1 296 000 kr.

I december 1971 fastställdes budgeten för 1972 till totalt 66 466 000 francs och Sveriges bidrag till 1 616 000 francs (omkr. 1 510 000 kr.). På grund av förutsebara kostnadsökningar under året beräknas det svenska bidraget komma att öka till omkr. 1 575 000 kr.

Stockholm i maj 1972